

Nils Even Pettersen
Baldersvei 12 B
4846 Arendal
Telefon 900 99999 eller 37 02 14 30

Oslo tingrett, Postboks 8023 Dep, 0030 Oslo

PROSESSKRIV

TIL

OSLO TINGRETT – totalt 22 sider

Referanse: 11-197335TVI-OTIR/02 Oslo, 25.10.12

Saksøker: Nils E Pettersen, Baldersvei 12B, 4846 Arendal

Prosessfullmektig: Egen inntil videre.

NB: all post må sendes post@bassengimport.no, da jeg er mye på reise.

Saksøkt: Advokatfirma John M. Hammervoll&CoDa
Holbergsgate 19, 0166 Oslo

Prosessfullmektig: Advokatfirma Øystein Skagestad
v/ advokatfullmektig Christoffer Erdal
Chartis Europe S.A., Postboks 1588 Vika
0118 Oslo

Saken gjelder: mangelfull advokatbistand: Erstatningskrav som følge av mangelfull rådgiving.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Dette skriv er til domstollederen, forberedende dommer og motparten i min sak mot advokatfirma Hammervoll & Co.

Anmodning om samarbeid med motparten og retten for å få klargjort saken min.

I den anledning, har jeg etter beste evne, som selvprosederende (siden staten ikke foreløpig har gitt meg fri rettshjelp og siden jeg ikke har økonomi til advokat), forsøkt meg med å vise til :

Tvisteloven :

§ 11-1 Retten kan ikke bygge avgjørelsen på et faktisk grunnlag partene ikke har hatt foranledning til å uttale seg om. Retten må i tilfelle gi partene veiledning etter § 11-5 og om nødvendig fortsette behandlingen etter § 9-17 annet ledd.

§ 11-2. Retten kan sørge for bevisføring hvis ikke partene motsetter seg dette.

§ 11-3 Retten skal i samsvar med § 1-1 sørge for et betryggende avgjørelsesgrunnlag for rettsanvendelsen. Dersom rettsanvendelsen ikke fullt forsvarlig kan belyses på annen måte, kan retten bestemme at det skal føres bevis om rettsspørsmål.

§ 11-5 (3): Retten skal virke for at tvistespørsmål blir klarlagt, og at partenes påstander og standpunkter til faktiske og rettslige spørsmål blir klargjort.

§11-5 (4): Retten kan oppfordre en part til å ta standpunkt til faktiske og rettslige spørsmål som synes å være av betydning for saken.

§11-5 (6): Retten skal under sakens gang ta særlig hensyn til det behov parter uten prosessfullmektig har for veiledning.

§11-6 (1): Retten skal legge en plan for behandlingen av saken og følge den opp slik at saken effektivt og forsvarlig kan bringes til avslutning.

§11-7 (2): Ved vesentlig tilsidesetting av plikter etter § 11-6 skal domstollederen overføre saken til en annen dommer eller overta den selv, dersom det er nødvendig av hensyn til en forsvarlig videre behandling.

Pettersen har i senere prosesskriv forsøkt å få motparten til å uttale seg om forhold som det kan være enighet om og få motparten til å beskrive hva han anser som bevist eller uklart.

Pettersen mener saken mot Hammervoll & Co dreier seg om Hammervoll & Co. har gjort sin jobb for Pettersen. Pettersen må derved også bevise at Ernst & Young har sviktet som revisor for Pettersen, og at Hammervoll hadde rimelig grunn til å se svikten hos E & Y. Er retten og motparten enig i dette? Et av bevisene Pettersen framla for Hammervoll & Co, var en samtale der E & Y under ed uttalte seg i retten omkring et av de 2 mest vesentlige punkter i min stevning mot Hammervoll. E & Y sa i retten i 2007 at de visste om at det første kvartalsregnskapet for 2003 for Bassengimport As var helt ubrukelig og ikke ville vise riktig resultat. Samtalen i retten har forberedende dommer forsøkt å bagatellisere, ved å si at samtalen ikke angår saken og at lydbånd som beviser samtalen derfor ikke skal brukes som bevis. Når revisoren visste om galskapen i regnskapet, feil perioderegnskap og 700 feilstilte fakturaer for 6.7 millioner kroner, så skal han jo ifølge brev fra finanstilsynet av 10.10.12, pga risikoen feilfakturerings og ubrukelig perioderegnskap betyr for styre, varsle forholdet i skriftlig, nummerert brev. Dette gjelder selvfølgelig både feil perioderegnskap og aksepteringen av feilfakturerings (begge forhold er selvsagt en risiko for styre, som Finanstilsynet i min kommunikasjon denne måned har slått fast).

Dersom retten ikke vil bidra med å få klargjort ovennevnte, ber jeg om at retten finner en annen dommer, eller aller helst aksepterer frivillig at saken blir behandlet utenfor Oslo (som jeg flere ganger har anmodet om). Viser ellers til min hjemmeside www.rettssikkerhet.com. Her ligger de nyeste prosesskrivene. Trykk på "rettssaka" i menyen, og bla ned til filene som begynner med bokstaven A.

Ellers er andre viktige bevis: (filnavnene under begynner med en bokstav, så er det mellomrom før tallet kommer):

1. Samtalen med Ernst & Young på en time november 2002 (lydbånd og utskrift, se filen F 5-03 01 med tilhørende lydfiler i påfølgende filer),
2. den første revisorrapport nr 1 fra E & Y som kom så sent som 9. Oktober 2003, og den tar ikke opp verken praksisen med feilfakturerings og den

4

kom uansett for sent til å kommentere det første kvartalsregnskapet (den første revisorrapport kom altså et halvt år for sent), da den først kom etter nesten ett års drift i aksjeselskapet (se filen F 5-0 6),

3. samtalen med Finanstilsynet 3. Oktober 2011 (filen F 5-2 b) og
4. 11. Oktober 2012 (filen "A 781"),
5. med tilhørende brev fra Finanstilsynet 10. Oktober 2012 (A 782).

Kan retten behandle denne situasjonen/bevisene på en måte som vil belyse saken på måten som paragrafene i dette brev beskriver, med uttalelser om hvordan retten og/eller motparten kan oppfordres til å kommentere dette, slik at partene og retten får belyst saken og/eller kan finne ut om hva vi er enige eller uenige om eller om visse forhold ikke må belyses videre fordi det er enighet om forholdene? Eller om visse forhold må spesifiseres eller belyses nærmere?

Ellers jobber jeg med å få staten til å tilby fri rettshjelp, og venter svar snart.

Mvh Nils Pettersen

Vedlegg nr 1, se side 5 : E-post korrespondanse med motparten oktober 12.

Vedlegg nr 2, se side 9 sikkerhetsstillelse, fri rettshjelp, offentlig støtte til gebyrer og saksomkostninger for partene samt bevis for at Hammervoll ikke snakker sant når han som delbegrunnelse for at jeg måtte droppe ankesaken mot Ernst & Young på lydbånd sier at "no-cure-no-pay", dvs "conditional" salærbetaling, ikke er lov for meg å bruke som alternativ til vanlig salærbehandling (på den måten vil en person som meg, uten store midler, få finansiert sin sak, som et alternativ til for eksempel Hammervoll & Co eller fri rettshjelp .

Vedlegg nr 3 , se side 17 :Finanstilsynets brev til meg av 10. Oktober 2012 som beviser at revisor gjorde feil når han ikke på noen måte i skriftlig, nummerert revisorbrev satt fokus på :

1. 700 feilsendte fakturaer og
2. At det første kvartalsregnskapet var ubrukelig for Pettersen som lydbånd viser han sa i retten.

Vedlegg nr 4: s.18: Om revisorloven (Hammervoll & co så aldri på den heller)

- **Vedlegg nr 1:**

- **Fra:** Erdal, Christoffer [mailto:Christoffer.Erdal@chartisinsurance.com]

- **Sendt:** 24. oktober 2012 13:29

- **Til:** Nils Pettersen

- **Emne:** RE: krav om sikkerhetsstillelse og krav om at saken ikke skal avgjøres ved vanlig hovedforhandling og vanlig rettssak.

- Hei,

- Våre krav og synspunkter vedrørende denne saken kommer frem av våre prosesskriv til retten. Vi ser ingen grunn til å vurdere saken annerledes etter dette.

- Med vennlig hilsen / Best regards

- Christoffer Erdal

- Advokatfullmektig MNA / Assistant Lawyer

- Chartis Europe S.A. - Norway

- Ansv. advokat: Øystein Skagestad

- + 47 22 31 36 62 Telephone

- + 47 22 00 20 21 Facsimile

- christoffer.erdal@chartisinsurance.com

- Chartis

- Fridtjof Nansens plass 4

- P.O. BOX 1588 Vika 0118 Oslo

- Norway

- www.chartisinsurance.no

- Ovennevnte e-post er svar på min e-post av 24. Oktober kl 13.20 som følger her:

- **From:** Nils Pettersen [mailto:post@bassengimport.no]

- **Sent:** 24. oktober 2012 13:20

- **To:** Erdal, Christoffer

- **Subject:** FW: krav om sikkerhetsstillelse og krav om at saken ikke skal avgjøres ved vanlig hovedforhandling og vanlig rettssak.

- :
- "Som eier av et enkeltmannsforetak sitter du personlig ansvarlig for selskapets forpliktelser og gjeld. Et smart trekk er å begrense den personlige risikoen når du skal starte ditt eget selskap ved å organisere deg riktig.

- Begrenset risiko medfølger..

- Hvis du velger et selskap med begrenset risiko, er eiers og selskapets økonomi adskilt. Du eier et selskap, og under normale omstendigheter kan det ikke kreves at du selv må dekke selskapets krav / forpliktelser med privat økonomi. Skulle selskapet ikke gå som planlagt kan

det bli slått konkurs. Da mister eierne sitt selskap. Parter som selskapet skylder penger kan ikke kreve at eierne må dekke kravet.

- Det å etablere et AS eller er selvfølgelig ikke et fristed for skurker som spekulerer i dette. Har du brutt norsk lov vil styreformann / daglig leder / eier kunne bli straffeforfulgt også privat. Ikke ta mer risiko enn du må. På den måte har du e forsikring om at du starter på 0 hvis du ikke skulle lykkes. "

- **Fra:** Nils Pettersen [mailto:post@bassengimport.no]

Sendt: 23. oktober 2012 13:45

Til: 'Erdal, Christoffer'; 'post@bassengimport.no'

Emne: krav om sikkerhetsstillelse og krav om at saken ikke skal avgjøres ved vanlig hovedforhandling og vanlig rettsak.

- Dersom du står fast ved ditt krav om sikkerhetsstillelse for saksomkostninger og at saken må avsluttes ved skriftlig behandling og ikke normal hovedforhandling, vil jeg måtte sette kursen mot Norge og sette fokus på saken i media, da jeg har e-postadresser til alle aviser, ca 5000 advokater i Norge (fått fra "advokaten hjelper deg") og over 1000 revisorer og mange av kundene til E & Y og Hammervoll & Co.
- Det ser ikke ut som jeg får fri rettshjelp, da saken ikke er prioritert, og trenger derfor "no-cure-no-pay advokat". Å finne en slik er ikke lett, men jeg mener jeg har en sjanse hvis jeg blant annet belyser saken for alle advokater i Norge i en masseutsendelse pr. e-post eller som nyhetsbrev. Dette arbeidet vil starte om et par dager, og e-postenes innhold kan komme til å ramme Hammervoll & Co med flere (dårlig omdømme m.m.)
- Har dere noen innvendinger mot ovennevnte framgangsmåte? Har dere forståelse for at jeg ikke vil akseptere at revisor lovet en masse ting i lydbåndet fra november 2002, uten å holde løftene. Alle lydbånd og de fleste bevis ligger på min hjemmeside www.rettssikkerhet.com, en hjemmeside som vil bli redigert omfattende i ukene og månedene som kommer.
- Jeg foreslår at dere kontakter direktøren i Ernst & Young i Oslo, Malmberg (se samtalen med han på hjemmesiden, filnavnet er "A 790, del 1" og A 789, del 2". Trykk først på "rettssaka" i menyen og søk på "A 790" i søkefeltet eller blar ned til rett filnavn eller trykk "A 790" (A mellomrom 790 i søkefeltet). Foreslå at dere sammen blir enige om å vise ansvar for at min leverandørgjeld forsvinner.
- Jeg har jo foreløpig ikke penger til å anke saken hvis jeg taper i Oslo tingrett, eller til å stille sikkerhet for saksomkostninger nå (før saken evt. kommer opp i Oslo tingrett – som har vært antatt inntil nå).
- Dersom jeg ikke får saken til normal behandling gjennom rettsvesenet, og med rimelig grad av rettshjelp, advokathjelp el. lignende, så vil jeg søke annen hjelp til å få denne saken belyst igjennom rettsapparatet eller media. Mange forhold i saken er pinlig for både rettsvesenet,

min motstander og Ernst & Young, men det skal ikke bety at rettferdighet ikke skal komme til slutt.

- Et sentralt spørsmål i saken er forsøkt belyst i min samtale med Finanstilsynet den 3.10.12. Under følger utdrag av samtalen:

- En annen ting: Hvis det er sånn at revisoren trodde, eller ønsket å hevde, at jeg visste om feilfaktureringen, så uavhengig av det, så skal jo han rapportere dette skriftlig, ikke sant? Som du var inne på i sta?

- Det er helt uinteressant, fordi han er ikke valgt av deg, han er valgt av selskapet. Han er revisor for selskapet. Og det er selskapet han skal forholde seg til. Og styre i selskapet. Så din person, den er litt uvesentlig oppi det her, altså. Han skal ikke forholde seg til deg i utgangspunktet. Han skal forholde seg til selskapet. Og da når han oppdager ting i selskapet som ikke er slik som de skal være, så spiller det ingen rolle om du vet eller ikke vet. Det er helt uinteressant det. Fordi at han skal gjøre selskapet oppmerksom på det. Og så kan daglig leder og styre i dette selskapet, det skal da få kunnskap om dette her, og treffe nødvendige tiltak.

- Ja, og for å være sikker på at den informasjonen kommer fram, så skal det selvfølgelig være skriftlighet i dette.

- 24.30 : Ja, det skal tas opp i et nummerert brev, hvis det er alvorlig nok. Ja.

- Ja, dette høres ut som det er mer enn alvorlig nok, gjør det ikke det?

- Ja, det høres unektelig sånn ut ja.

- Den 10.10.12 kom så et brev fra Finanstilsynet, som beviser at revisor måtte ha rapportert ovennevnte regnskapsmessige

forhold i et skriftlig, nummerert forhold, slik at selskapet kunne "treffe nødvendige tiltak" (som ville vært å slutte med å akseptere praksisen med feilfakturering evt. fått inn en annen daglig leder eller regnskapsfører m.m)

- :
- Den informasjonen jeg fikk fra Ernst & Young før aksjeselskapet startet om risiko ved aksjeselskap er nevnt i lydbåndet fra november 2002, der Ernst & Young uttaler dette. Undernevnte informasjon er hentet fra førstesiden av en norsk hjemmeside om temaet:
- "Som eier av et enkeltmannsforetak sitter du personlig ansvarlig for selskapets forpliktelser og gjeld. Et smart trekk er å begrense den personlige risikoen når du skal starte ditt eget selskap ved å organisere deg riktig.
- Begrenset risiko medfølger..
- Hvis du velger et selskap med begrenset risiko, er eiers og selskapets økonomi adskilt. Du eier et selskap, og under normale omstendigheter kan det ikke kreves at du selv må dekke selskapets krav / forpliktelser med privat økonomi. Skulle selskapet ikke gå som planlagt kan det bli slått konkurs. Da mister eierne sitt selskap. Parter som selskapet skylder penger kan ikke kreve at eierne må dekke kravet.
-
- Det å etablere et AS eller er selvfølgelig ikke et fristed for skurker som spekulerer i dette. Har du brutt norsk lov vil styreformann / daglig leder / eier kunne bli straffeforfulgt også privat. Ikke ta mer risiko enn du må. På den måte har du e forsikring om at du starter på 0 hvis du ikke skulle lykkes."
-
- Både bobestyrers rapport etter konkursen og borevisor har slått fast at jeg ikke har brutt norsk lov eller fått konkursskarantene, og det er ikke akseptablet for meg å sitte med milliongjeld i kjølvannet av konkursen i Bassengimport as , pga fakturaer som tilhørte Bassengimport AS, og ikke Bassengimport Pettersen (som i 2003 ikke hadde aktivitet og borevisor har jo slått fast i retten at alle fakturaer tilhørte aksjeselskapet og ikke enkeltmannsforetaket).
-
- Tilbakemelding ventes snarlig.
-
- Hvis jeg ikke kommer noen veg med dere, Ernst & Young eller rettsvesenet, vil jeg gå til internasjonal domstol og internasjonal media m..m. Jeg har holdt på med dette i 8 år og har ingen intensjoner om å bryte mine prinsipper eller gi opp.
- Mvh
- Nils Pettersen

Slutt vedlegg nr 1

Vedlegg nr 2.

JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENTET

- 20 Saksomkostninger, ...
NOU 2001: 32

Rett på sak

Bla i dokumentet: < 19 Andre særlige prosessformer.... | 21 Rettslige avgjørelser... > | Dokumentets forside

20 Saksomkostninger, omkostningsdekning og omkostningsnivå

20.1 Innledning – ulike hensyn og problemstillinger

Temaet saksomkostninger i sivile søksmål reiser en rekke vanskelige og sammensatte spørsmål og problemstillinger. Dette er dels grunnleggende problemstillinger, f.eks. om en part bør ha ansvar for motpartens saksomkostninger, og i tilfelle i hvilke situasjoner og for hvilke omkostninger

For en forretningsdrivende vil slike omkostninger ofte være regulære driftsutgifter. De vil være fradragsberettiget på linje med andre utgifter, og kan være av liten betydning i den totale drift. For andre parter vil utgiftene kunne være meget følelige og kanskje ødeleggende.

Et søksmål kan mer eller mindre være foranlediget av opptreden fra den som vinner saken. Det kan bero på at partene før saken ikke har hatt skikkelig kontakt med henblikk på å komme frem til enighet. Slike forhold kan tilsa at det bør gjøres unntak fra en hovedregel om at den som vinner saken har krav på å få dekket sine omkostninger.

reglene er i betydelig grad prosesskapende

20.2 Dagens regler om saksomkostninger

Det kan også være grunnlag for å ilegge staten omkostningsansvar etter analogi fra forvaltningsloven § 36, jf. Rt. 1997 side 1251 som gjaldt ileggelse av konkurskarantene. Karantenen ble etter kjæremål opphevet av lagmannsretten og staten ble holdt ansvarlig for omkostningene ved kjæremålet. Det er en forutsetning at avgjørelsen er av rent forvaltningsmessig karakter, jf. Rt. 1999 side 1595. Det er etter gjeldende rett ingen hjemmel for å ilegge staten omkostningsansvar der feil en domstol gjør pådrar sakens parter ekstra omkostninger, med mindre det – som påpekt ovenfor – er avgjørelser av rent forvaltningsmessig karakter eller forholdet omfattes av erstatningsreglene i domstoloven §§ 200 og 201. Tvistemålsutvalget vil i avsnitt II.20.8 nedenfor drøfte om det bør innføres noen hjemmel for dette.

20.2 Dagens regler om saksomkostninger

Det kan også være grunnlag for å ilegge staten omkostningsansvar etter analogi fra forvaltningsloven § 36, jf. Rt. 1997 side 1251 som gjaldt ileggelse av konkurskarantene. Karantenen ble etter kjæremål opphevet av lagmannsretten og staten ble holdt ansvarlig for omkostningene ved kjæremålet. Det er en forutsetning at avgjørelsen er av rent forvaltningsmessig karakter, jf. Rt. 1999 side 1595.

Reglene om saksomkostninger er inntatt i tvistemålsloven kapittel 13

Det er etter gjeldende rett ingen hjemmel for å ilegge staten omkostningsansvar der feil en domstol gjør pådrar sakens parter ekstra omkostninger, med mindre det – som påpekt ovenfor – er avgjørelser av rent forvaltningsmessig karakter eller forholdet omfattes av erstatningsreglene i domstoloven §§ 200 og 201

Reglene om saksomkostninger er inntatt i tvistemålsloven kapittel 13.

For en part som er innvilget fri sakførsel etter rettshjelploven, vil eventuelt saksomkostningsansvar overfor motparten ikke dekkes av bevillingen til fri sakførsel. Det kan i unntakstilfelle og etter særskilt søknad gjøres unntak fra dette slik at også påløpt omkostningsansvar dekkes, jf. rettshjelploven § 24 tredje ledd. Justisdepartementet har i St.meld. nr. 25 (1999-2000) punkt 12.4.8 opplyst at det føres en restriktiv praksis i disse sakene. Skal en part tilkjennes saksomkostninger, må han nedlegge påstand om dette, jf. tvistemålsloven § 85. Det er også parten som plikter å dekke saksomkostninger som ilegges, og ikke f.eks. en lovlig stedfortreder eller en prosessfullmektig som opptre for parten. Herfra har det i praksis vært gjort unntak dersom et selskap er part som er uten evne til å dekke saksomkostningene og nærmere angitte subjektive forhold kan legges den/dem som opptrådte på vegne av selskapet til last, jf. Schei side 547 med videre henvisninger.

De sentrale materielle regler om saksomkostninger er tvistemålsloven §§ 172 til 175.

Etter unntaksregelen i § 172 annet ledd kan den tapende part fritas fra å dekke motpartens saksomkostninger slik at hver av partene bærer sine egne omkostninger

Har parten flere grunnlag for sitt krav, er saken vunnet fullstendig om et av grunnlagene fører frem selv om de øvrige grunnlag forkastes av retten..

§ 172 annet ledd gjør unntak fra hovedregelen i første ledd. Den tapende part kan fritas for å betale saksomkostninger dersom et av tre alternative vilkår er tilstede. Om slikt fritak skal innrømmes avgjøres etter rettens skjønn. De alternative vilkårene er

- at saken var tvilsom, eller
- at utfallet skyldes nye omstendigheter som først kom til den tapende parts kjennskap under hovedforhandlingen, eller
- at den vinnende part kan bebreides at det kom til sak.

Vilkåret om at saken var tvilsom gjelder både tvil om faktum og tvil om rettsregler. Det er et krav om årssakssammenheng – tvilen må ha gjort det rimelig å reise sak. Vilkåret om nye omstendigheter tar sikte på nye bevis. Det gjelder ikke tilfeller hvor den vinnende part kommer med nye rettslige synspunkter, jf. Rt. 1996 side 1040 og Rt. 1994 side 1380. Det er et subjektivt vilkår at den tapende part er uten skyld i at han ikke var kjent med bevisene fra før. Etter ordlyden gjelder unntaksbestemmelsen bare når den tapende part ble kjent med de nye bevisene under hovedforhandlingen. Men bestemmelsen må også kunne få anvendelse under saksforberedelsen dersom den tapende part straks gir seg når han blir kjent med opplysningene/bevisene, se Schei side 565 og Skoghøy side 989.

Det tredje alternativet i § 172 annet ledd får anvendelse når det helt eller delvis kan legges den vinnende part til last at det er kommet til sak. Det kan f.eks. være tilfellet når den vinnende part ikke på forhånd har gitt motparten opplysning om faktiske forhold av betydning for saken eller den vinnende part kan bebreides at han ikke i tide foretok det som var nødvendig for å avklare rettsforholdet mellom partene.

Når en sak dels er vunnet og dels er tapt, reguleres omkostningsansvaret av § 174. Dette er tilfellet når ingen av partene har tapt saken fullstendig, jf. § 172 og redegjørelsen ovenfor. Hovedregelen etter § 174 første ledd er at hver av partene bærer sine omkostninger.

Den underordnede domstols skjønnsutøvelse kan ikke overprøves ved kjæremål, med mindre skjønnet er grovt urimelig eller vilkårlig.

Har en part fri sakførsel skal salæret til partens prosessfullmektig utmåles etter de timesatser som gjelder for dette, jf. rettshjelploven § 3..

Hvis en part pådrar motparten omkostninger ved utilbørlig eller forsømmelig forhold, kan parten uten hensyn til sakens utfall pålegges å erstatte motparten de kostnadene dette har medført, jf. § 177.

En utenlandsk saksøker kan etter § 182 pålegges å stille sikkerhet for saksomkostninger han kan bli ilagt. Villkårene er at vedkommende ikke «bor her i riket» og at saksøkte begjærer sikkerhetsstillelse. Det er en preklusjonsregel i § 182 annet ledd: Saksøkte må fremsette slik begjæring før frist for tilsvær eller anketilsvær utløper. Endelig bør det påpekes at krav om sikkerhetsstillelse kan stride mot kravet om «access to court» i EMK artikkel 6(1). I et slikt tilfelle kan sikkerhetsstillelse heller ikke kreves, jf. Rt. 1999 side 961. Hvilke skranker EMK oppstiller her drøftes nærmere i avsnitt II.20.10 nedenfor.

20.3 Hva skal reguleres i reglene om saksomkostninger

Utvalget vil imidlertid foreslå at partene unntaksvis kan kreve at det offentlige dekker deler av deres saksomkostninger. Det gjelder i enkelte tilfeller hvor omkostningene er pådratt ved feil fra rettens side. Regler om dette har utvalget funnet naturlig å plassere i tvistelovens saksomkostningskapittel, og f.eks. ikke sammen med reglene om betaling til retten i rettsgebyrloven.

St.meld. nr. 25 (1999-2000) Om fri rettshjelp.

Ved conditional fee, er det retten til salær som er betinget. Advokaten får bare salær om kravet fører frem, men da gjerne et høyere salær enn et normalsalær, salæret får en «uplift».

Men advokaten vil ikke få noen andel av det krav som fremmes. I mange land finnes det regler om forbud mot å inngå avtaler basert på contingency fee eller conditional fee. **Den positive siden ved systemer som nevnt er at prosessutgiftene blir finansiert, og at parten sikres en adgang til domstolsprøving han ellers kanskje ville vært avskåret fra.**

Som utvalget kommer tilbake til under II.20.4, har det engelske systemet med conditional fee langt på vei kommet i stedet for omkostningsdekning gjennom fri sakførsel.

I Norge vil det være i strid med Advokatforeningens etiske regler å inngå en avtale om contingency fee. **Det vil derimot ikke i seg selv være i strid med reglene med en avtale om conditional fee, forutsatt at den er rimelig balansert. Men ut over det at det ikke er noe forbud mot avtaler om betinget salær – som altså vil innebære at salær bare kreves hvor oppdraget for klienten fører frem – er det heller ikke særlige regler om slike avtaler.** Her må man falle tilbake på alminnelige prinsipper for salær- og omkostningsberegning, nok også slik at det må være plass for et element av «uplift».

Utvalget finner av den grunn at det i tvisteloven ikke er naturlig å gi regler f.eks. om adgangen til å inngå avtaler om betinget salær.

20.4 Saksomkostningsreglene og ordninger med fri rettshjelp, rettshjelpsforsikring og annen støtte til å dekke prosessutgiftene

Når utvalget er inne på rettshjelpsordninger mer generelt, er det grunn til å understreke det generelle og viktige forhold at tilgang til fri rettshjelp for mange er helt avgjørende for å kunne fremme – berettigete – krav for domstolene. Men selv med behandlingsregler utformet med hensynet til å begrense omkostningene for øye, vil et sivilt søksmål kunne bli meget omkostningskrevende for partene. Gode rettshjelpsordninger vil derfor fortsatt være helt nødvendig for å sikre den «vanlige kvinne og mann» tilgang til domstolene for løsning av rettstvister det er rimelig at blir løst med domstolenes hjelp. Når det gjelder ordninger med fri rettshjelp i dag, viser utvalget til St.meld. nr. 25 (1999-2000) Om fri rettshjelp.

Når det gjelder sammenhengen mellom tilgang til rettsapparatet og fri rettshjelp, er det også grunn til å nevne systemet med betinget salær – conditional fee, jf. ovenfor under II.20.3 **Finansiering av søksmål ved conditional fee-avtaler vil kunne gi en tilgang til rettsapparatet til parter som ikke selv vil kunne finansiere søksmålet og som ikke vil kunne oppnå finansiering gjennom fri rettshjelp**, rettshjelpsforsikring og liknende ordninger. I England har conditional fee langt på vei tatt over for fri sakførsel. Det er også grunn til å minne om at systemet med betinget salær har sine klare prinsipielle betenkeligheter ved den egeninteressen advokaten får i utfallet. Dette bør mane til stor forsiktighet med å la en ordning med fri sakførsel, helt eller delvis, erstattes av systemer med betinget salær – conditional fee.

20.5 Når bør en part kunne kreve saksomkostninger av motparten

The American Rule» benyttes ofte som betegnelse på den regel at partene i et søksmål, eventuelt med visse begrensede unntak, hver bærer sine omkostninger uansett utfallet av saken. Det er den ordning som gjelder for de aller fleste sivile søksmål i USA, både etter statlige og føderale prosessregler. «The American Rule» brukes gjerne som motsetning til «the English Rule» – eller «the indemnity rule» – som nettopp betegner en hovedregel som den vi har i tvistemålsloven – at den som taper saken plikter å betale den vinnende parts saksomkostninger.

Men den regel som er skissert om en rett for den vinnende part til å få dekket sine omkostninger, bør ikke gjelde unntaksfritt. Den grunnleggende rettferdighetstanke som ligger bak hovedregelen, vil i en del tilfeller ikke passe til den faktiske situasjon. Det vil f.eks. gjelde hvor **saksøkeren har et medansvar for at det ble nødvendig med sak. I denne forbindelse minnes det om de plikter partene har etter lovutkastet kapittel 6 til klargjøring av krav, grunnlag og bevis, og til dels også opplysning om bevis, samt at det normalt bør være gjort forsøk på å få løst tvisten i minnelighet før sak reises for tingretten. Har den som senere vinner en sak for domstolene tilsidesatt disse pliktene, vil det kunne gi grunnlag for å nekte ham dekning av saksomkostningene. De hensyn som bærer hovedregelen om omkostningsdekning, slår ikke lenger til.**

. Mot en mer alminnelig regel om omkostningsdekning i slike tilfeller, kan det innvendes at i disse situasjonene vil begge parter ha oppnådd noe og tapt noe av betydning i søksmålet. Det synes da i typetilfellene vanskelig å begrunne at den ene fremfor den andre bør ha rett til saksomkostninger. I enkelte helt spesielle situasjoner vil det kunne være rimelig at en part får dekket sine saksomkostninger, eller deler av disse, helt uavhengig av utfallet i saken, altså også hvor parten i det vesentlige taper saken. Utvalget kommer tilbake til dette under bemerkningene til § 23-4.

20.6 Særlige sakstyper eller prosessituasjoner

Som påpekt ovenfor under II.20.5, er det visse sakstyper eller søksmålsituasjoner hvor det mer generelt kan være grunnlag for å gjøre unntak fra de alminnelige omkostningsregler. Det var for det første en **regel om saksomkostninger i prinsipielle saker – saker hvor utfallet av saken for den ene part hadde betydning ut over den konkrete tvist. At en sak er prinsipiell, kan føre til en økning av prosessomkostningene, særlig gjennom bruk av sakkyndige.**

Som påpekt var det også, hvis sterke grunner talte for det, en viss åpning for at den tapende part skulle kunne tilkjennes omkostninger for merutgiftene ved behandlingen av de prinsipielle spørsmål. Dette er ikke direkte ivare tatt ved utvalgets øvrige regler. Men her er for det første å bemerke at bestemmelsen klart ville fått et snevert anvendelsesområde. Dertil kommer at etter utvalgets intensjon, skulle bestemmelsen gjelde der det var et ulikt styrkeforhold i ressurser mellom partene. I slike tilfeller vil imidlertid retten kunne oppnevne sakkyndige for å sikre sakkyndig motvekt for den ressursvake, jf. § 28-2(2). En slik oppnevning vil skje på det offentliges bekostning, jf. utkast til rettsgebyrloven § 2 annet ledd. Behovet for å kunne velte utgiftene over på den annen part, vil derfor være vesentlig redusert. Store sakkyndigutgifter vil utgjøre en praktisk viktig del av de merutgiftene en part vil kunne bli påført ved å bli involvert i en tvist som for den annen side er prinsipiell. Det er også klart at det ikke er uproblematisk med en regel om at den vinnende part skal pålegges å betale en del av den tapende parts omkostninger.

. Særlig § 23-2(3)(a) vil her være aktuell som fritaksgrunn..

20.8 Bør partenes saksomkostninger i noen tilfeller kunne kreves dekket av det offentlige?

20.8.1 Problemstillingen

. Det kan også ellers være grunn til å overveie om det offentlige bør bære utgifter til sakkyndige eller fagkyndige meddommere, hvor det er knyttet offentligrettslige hensyn til behandlingen og avgjørelsen,

. Det er imidlertid gjort unntak for en del sakstyper, jf. Rettsgebyrloven § 10.

, og det unntak som ikke bare er begrenset til enkelte sakstyper hvor offentligrettslige hensyn gjør seg gjeldende. Der et ansvar for det offentlige først og fremst synes å kunne være begrunnet mer generelt, er de tilfeller **hvor domstolene beqår feil som pådrar partene prosessutgifter. Det kan være feil som ikke gjelder selve avgjørelsene, f.eks. sendrektig behandling som øker partenes prosessutgifter, eller det kan være feil ved avgjørelsene som nødvendiggjør bruk av rettsmidler, og kanskje også fornyet behandling etter opphevelse av avgjørelsen. Her kan situasjonen ligge slik an at det kan være rimelig at det offentlige dekker de meromkostninger som er pådratt, i det minste at den som er tvunget til å anvende rettsmidler ikke belastes rettsgebyrer for dette.**

20.8.2 Gjeldende regler om det offentliges ansvar for saksomkostninger

Dommerne kan ha et generelt erstatningsansvar etter domstoloven §§ 200 og 201, se Bøhn, Domstoloven, side 957 fig., med henvisninger til annen teori og rettspraksis. Men det er strenge vilkår for et slikt ansvar, som for øvrig også kan være undergitt prosessuelle begrensninger etter tvistemålsloven § 436. Staten innestår etter domstoloven § 200 annet ledd for det erstatningsansvar en dommer måtte bli ilagt etter § 200 første ledd. Noen tilsvarende regel er det ikke for dommerens ansvar etter § 201, men slik § 201 er forstått i praksis vil et ansvar etter denne bestemmelsen normalt forutsette et ansvar også etter § 200.

For at en dommer skal kunne bli ilagt ansvar etter domstolloven §§ 200 eller 201, kreves det et kvalifisert klanderverdig forhold.

Det kan etter rettshjelpsloven § 24 tredje ledd bestemmes at en part som er gitt fri sakførsel, også skal få dekket de omkostninger han må betale til motparten. Bestemmelsen gjelder ikke spesielt for de tilfeller hvor prosessutgifter er påført en part ved forsømler fra rettens side, men hvis dette er på det rene, må det være et ekstra moment for å ta en søknad til følge.

Det er bare den parten som er gitt fri sakførsel, og ikke hans motpart som kan søke om at også ansvaret for motpartens omkostninger dekkes, men her er det nå foreslått en lovendring, se St.meld. nr. 25 (1999-2000). Alt i alt rekker rettshjelpsloven § 24 tredje ledd meget kort dersom den ses under synsvinkelen generell regel om dekning av omkostninger fra det offentlige.

20.8.3 Nærmere om i hvilke tilfeller det kan være rimelig at det offentlige dekker partenes saksomkostninger

Det synes i en drøftelse av om når det er rimelig at det offentlige må dekke en eller alle parter omkostninger, naturlig å ta utgangspunkt i regelen i forvaltningsloven § 36 første ledd. Her er altså hovedregelen at den part som gjennom klage eller omgjøring får endret et vedtak i sin favør, har krav på å få dekket sine omkostninger ved den nye behandlingen

Særlig hvor domstolen begår feil, og årsaken til feilen først og fremst må søkes hos domstolen, og dette volder partene ekstra saksomkostninger, vil et ansvar for det offentlige for meromkostningene forårsaket av feilen kunne være rimelig. Som påpekt vil kriteriet i skadeserstatningsloven § 2-1, om ansvar hvor de krav skadelidte med rimelighet kan stille til tjenesten er tilsidesatt, være et naturlig utgangspunkt også hvor det er spørsmål om plikt for det offentlige til å dekke de saksomkostninger en part har hatt som følge av feil fra domstolens side.

Etter de grunnleggende regler for saksbehandlingen som utvalget foreslår, vil domstolene ha et selvstendig ansvar for sakens fremdrift. Hvis domstolen lar behandlingen av en sak drive, og det medfører økte prosessutgifter for en eller flere parter, må dette kunne gi grunnlag for ansvar for det offentlige for disse økte utgiftene. Situasjonen kan f.eks. være at en part har fremsatt krav om at den andre parten skal fremlegge visse dokumenter, men at domstolen overhodet ikke har tatt dette spørsmålet opp til avgjørelse, tross puring fra den part som har fremsatt kravet. Kommer man her til hovedforhandling uten at spørsmålet er avklart, kan det nødvendiggjøre utsettelse med økte omkostninger til følge..

Feil ved saksbehandlingen vil kunne gi grunnlag for bruk av rettsmidler og vil kunne påføre partene ekstra saksomkostninger. Det vil i enkelte tilfeller kunne være rimelig at det offentlige dekker disse merutgiftene. Visse tilfeller synes klare. Det gjelder f.eks. der retten, uten partenes vitende, settes med en inhabil dommer og dette leder til at avgjørelsen blir opphevet. Det bør ha som konsekvens at partenes merutgifter ved at saken blir behandlet på nytt blir dekket av det offentlige, og det uten hensyn til om situasjonen også unntaksvis skulle være slik at den inhabile dommeren ikke kan bebreides at han/hun ikke opplyste om det forhold som medførte inhabilitet.

Også hvor retten overtrer helt grunnleggende regler for behandlingen, som f.eks. reglene om rett til kontradiksjon, bør hovedreglene være at meromkostninger på grunn av ny behandling etter opphevelse dekkes av det offentlige. Men ansvaret bør gå lenger enn dette. Hvor feil i saksbehandlingen leder til økte prosessutgifter for partene, bør partene kunne kreve disse merutgiftene dekket av det offentlige, hvis retten er vesentlig å bebreide for den feilen som er begått. Feilen bør ha karakter av en grovere feil,

men det understrekes at terskelen for ansvar må ligge lavere enn hva situasjonen er for ansvar etter domstolloven §§ 200 og 201.

At retten ut fra en uriktig bedømmelse av faktum eller jus avsier en uriktig dom, kan – som påpekt – ikke i seg selv gi grunnlag for ansvar for prosessutgifter for det offentlige dersom den avgjørelse som er truffet bygger på en forsvarlig vurdering fra rettens side.. Er den faktiske eller rettslige vurdering retten har foretatt åpenbart uforsvarlig, slik at retten er vesentlig å bebreide, bør det være plass for et ansvar for det offentlige for omkostningene ved å få feilen rettet opp. Terskelen for ansvar for det offentlige må ligge høyt, men også for realitetsfeil må den normen som anvendes være mer åpen for ansvar enn den som følger av domstolloven §§ 200 og 201, slik disse bestemmelsene praktiseres.

20.9 Omkostningsnivået

Omkostningsnivået i sivile saker er høyt. Det har nådd et nivå som gjør at mange mennesker må avstå fra å ivareta sine rettigheter for domstolene. Dette er det viktig å få gjort noe med.

20.10 Sikkerhetsstillelse

Det er på det rene at når det kreves sikkerhet av hensyn til motpartens reelle mulighet for dekning av senere tilkjente saksomkostninger, er dette et legitimt formål, jf. Kommisjonens avvisningsavgjørelse i G (klagenr. 17070/90) og Domstolens avgjørelse i Tolstoy Miloslavsky, Series A No. 316-B. Sml. også Høyesteretts kjennelse i Rt. 1999 side 961.

Hva gjelder proporsjonalitet, er dette et forhold som må avgjøres nokså konkret, basert på forhold så som:

- Størrelsen på sikkerhetskravet, sammenlignet med omfanget av det mulige omkostningsansvaret.
- Partens reelle mulighet til å oppfylle, hensett til omfang og frist.
- Hvor stor risikoen er for at omkostningsansvar vil inntre, og for at det eventuelt blir stående uoppgjort.
- Sakens betydning for parten.
- Hvor stort behov den annen part har for beskyttelse.

Et krav om sikkerhetsstillelse rammer selve kjernen i retten til domstolsadgang dersom det i praksis stenger for dette fordi parten er helt ute av stand til å innfri, jfr. Ait-Mouhoub, Reports 1998-VIII side 3214.

Forutsetningen for at et krav om sikkerhetsstillelse skal kunne sies å ramme adgangen til domstolsprøving, må være at søksmålet ikke helt mangler substans, i det man da er utenfor området for artikkel 6(1), sml. i denne retningen Kommisjonens rapport i N (klagenr. 15252/89, 15628/89 og 17394/89).

Har parten fått sin sak behandlet på forsvarlig vis én gang, synes man også å akseptere at det stilles krav om sikkerhet mht. mulig omkostningsansvar i rettsmiddelomgangen, selv om kravet åpenbart ikke kan oppfylles, jf. Kommisjonens avvisningsavgjørelse i G (klagenr. 17070/90) og Domstolens avgjørelse i Tolstoy Miloslavsky, Series A No. 316-B. Det er imidlertid grunn til å understreke at kravet om proporsjonalitet uansett må være oppfylt, jf. Høyesteretts kjennelse i Rt. 1999 side 961 og ovenfor.

En rekke hensyn taler mot en slik generell regel. For det første vil det oppstå spørsmål om en alminnelig regel om sikkerhetsstillelse for mange vil representere en slik hindring for å få sivile tvister behandlet av domstolen at det vil **være i strid med EMKs regel om rett til rettfærdig rettergang**, jf. drøftelsen ovenfor og Tore Lunde i TFR 1997, særlig side 488 flg.

Men også uavhengig av hensynet til ikke å trå de grunnleggende menneskerettigheter for nær, er det et tungtveiende argument at søksmålsterskelen ikke må gjøres for høy. Hvis det skal kunne innføres noen generell regel om sikkerhetsstillelse ved saksanlegg, måtte det være knyttet til vilkår om at søksmålet med større eller mindre grad av sannsynlighet neppe ville føre frem. Men en slik regel ville tvinge retten til, ved søksmålets innledning, å gå inn i realiteten og nærmest ta et foreløpig standpunkt til tvisten. Det ville lett kunne få negative virkninger for tilliten til domstolens uavhengighet ved den videre behandlingen.

Utvalget er likevel av den mening at det ikke bør innføres en regel om sikkerhetsstillelse for disse tilfellene. **Behovet for sikkerhetsstillelse her må ses i sammenheng med de regler utvalget foreslår om dom etter forenklet domsbehandling, jf. § 9-8.** Disse medfører nettopp at åpenbart uholdbare krav vil kunne avgjøres tidlig under saksforberedelsen og med små omkostninger. Det synes bedre å gå rett på en slik avgjørelse, enn først å måtte forta nærmest den samme vurderingen ved spørsmålet om sikkerhetsstillelse.

Mer begrunnet kunne en regel om sikkerhetsstillelse være ved anvendelse av rettsmidler. Risikoen for å trå EMK artikkel 6(1) for nær vil, som påpekt, være mindre i ankeinstansen når kravet har vært undergitt behandling i én instans. Den retten som har avgjort saken i første instans, vil ha et godt grunnlag for å vurdere om en anke har noen utsikt til å føre frem. Det er imidlertid hensyn som klart taler mot at den rett som har avsagt avgjørelsen, treffer en slik avgjørelse om sikkerhetsstillelse. Retten ville lett være – eller iallfall fremtre som å være – i forsvarsposisjon for den avgjørelse som angripes.

Det synes da, iallfall for det flertall i utvalget som går inn for en silingsadgang for lagmannsretten – se bemerkningene til § 11-13(2), å være bedre at anker som ikke har rimelig utsikt til å føre frem, blir nektet fremmet til behandling. Ved en slik silingsadgang vil anker som klart ikke kan føre frem, kunne stoppes tidlig, og så tidlig at det vesentlige av omkostningene ved ankebehandlingen ennå ikke er påløpt. Siling ut fra ankens mulighet til å føre frem diskriminerer heller ikke – i motsetning til regler om sikkerhetsstillelse – mellom ressursvake og ressurssterke parter.

Det vil i mange situasjoner være urimelig å kreve sikkerhet som vilkår for anke. En slik regel ville også, som påpekt, blant annet gi en ulikhet i faktisk ankemulighet – og derved rettsikkerhet – for den ressurssterke sammenlignet med parter med svakere økonomi.

Utvalget kommer under bemerkningene til § 23-11 tilbake til spørsmålet om adgangen til å kreve sikkerhet av (en del) saksøkere som bor i utlandet bør opprettholdes.

Slutt vedlegg nr 2

FINANSTILSYNET
THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

VEDLEGG 3

- 17 -

Nils Even Pettersen
Balders vei 12 B
4846 ARENDAL

10.10.2012

SAKSBEHANDLER:

Espen Jacobsen

VÅR REFERANSE:

11/10169

DERES REFERANSE:

DIR.TLF:

22 93 98 25

ARKIVKODE:

624.1

Innrapportering til Finanstilsynet

Det vises til tidligere korrespondanse, senest Finanstilsynets e-post av 25. september 2012, telefonsamtale og e-post fra Dem samme dag.

I brev datert 2. mai 2012 ble De meddelt at det ikke var naturlig for Finanstilsynet å foreta seg noe i saken da de forhold som anføres som kritikkverdige fra revisors side henføres til perioden 2002/2003. Dette ble også meddelt i Finanstilsynets e-post av 25. september 2012. Finanstilsynet kan fortsatt ikke se at det foreligger momenter som tilsier at Finanstilsynet nå skal åpne tilsynssak mot revisor.

Finanstilsynet kan på generelt grunnlag uttale at hvis faktum er at det i regnskapet til et aksjeselskap er kostnadsført salgsdokument som er stilet til en annen så er dette brudd på bokføringslovgivningen fra selskapets side. Brudd på bokføringslovgivningen er forhold som revisor skal ta opp i nummerert brev til selskapets styre, jf. revisorloven § 5-2 fjerde ledd, jf. § 5-4. Det er også et forhold som kan få konsekvenser for revisors uttalelse i revisjonsberetningen om den revisjonspliktiges ledelse har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger, jf. revisorloven § 5-6 fjerde ledd nr. 3.

For Finanstilsynet

Kjersti Elvestad
seksjonssjef

Espen Jacobsen
spesialrådgiver

FINANSTILSYNET

REVIERSTREDET 3

POSTBOKS 1187 SENTRUM

0107 OSLO

TELEFON: 22 93 98 00

TELEFAKS: 22 63 02 26

post@finansstilsynet.no

www.finanstilsynet.no

FINANSDEPARTEMENTET

Du er her: Finansdepartementet < Dokumenter < Proposisjoner og meldinger < 5 Revisjonens omfang... < 5.2 Forhold som revisor...

Ot.prp. nr. 75 (1997-98)

Om lov om revisjon og revisorer (revisorloven)

Bla i dokumentet: < 5.1 Revisjonens omfang... | 5.3 Særskilte revisorbekreftelser... > | Dokumentets forside

5.2 Forhold som revisor skal påpeke overfor den revisjonspliktige (nummererte brev)

5.2.1 Gjeldende rett

Etter revisorloven § 8 fjerde ledd skal forhold som revisor har påpekt overfor revisjonsklienten, inntas i brev som nummereres fortløpende. Dette gjelder også revisors begrunnelse for manglende pliktig underskrift etter ligningsloven § 4-5. Gjeldende aksjelov § 10-10 inneholder en identisk bestemmelse for aksjeselskaper. I de nye aksjelovene er det inntatt tilsvarende bestemmelser i § 7-9. Forskrift om revisjon og revisorer § 3-1 presiserer at revisor også skal redegjøre for årsaken til sin fratreden samt eventuelle mangler ved den interne kontroll i nummererte brev. Nummererte brev skal journalføres i en protokoll og oppbevares ordnet og betryggende sammen med protokollen.

5.2.2 EØS-regler

EU-direktivene inneholder ingen krav om at visse forhold skal påpekes overfor revisjonsklienten og følgelig heller ingen regler om dokumentasjon av slike forhold i form av nummererte brev.

5.2.3 Lovutvalgets forslag

Utvalget foreslår at revisor skal ha en plikt til å innta i nummererte brev vesentlige kontrollmessige svakheter som er avdekket under revisjonsarbeidet og andre vesentlige forhold som er påpekt overfor foretaket. Utvalget uttaler i denne sammenheng (NOU 1997:9 s. 118):

«Generelt sett bør man dog være forsiktige med å utvide de nummererte brev til å omfatte større deler av kommunikasjonen mellom revisor og klient. De nummererte brevene er viktige dokumenter som forventes behandlet i foretakets styrende organer, og en utvidelse til å omfatte mer alminnelige revisjonsmerknader og korrespondanse ville kunne medføre en nedvurdering av dokumentets betydning som sådan. Det skulle heller ikke normalt være nødvendig å få fremlagt for ledelsen f.eks. misforståelser og feil revisor påpeker og som umiddelbart rettes opp. Utvalget foreslår derfor ikke mange endringer av omfanget av nummererte brev, men innskjerper viktigheten i at revisor benytter denne kommunikasjonsformen når det foreligger grunner for dette.»

Utvalget foreslår videre at også revisors begrunnelse for manglende underskrift ved lovbestemte særoppgaver samt begrunnelse for å fratre oppdraget når revisor fratrer før tjenestetidens utløp, skal påpekes overfor revisjonsklienten i nummererte brev. Også vesentlige svakheter som er avdekket i forbindelse med revisors foreslåtte plikt til å kontrollere at ledelsen har overholdt visse lov- og forskriftsbestemte plikter, skal etter forslaget inntas i nummererte brev.

Utvalget foreslår en presisering av at nummererte brev skal sendes foretakets styre, eller foretakets eiere når foretaket ikke har styre.

Utvalgets mindretall (4 medlemmer) går i mot å pålegge revisor en plikt til å beskrive vesentlige svakheter ved overholdelsen av ledelsens plikter, i det de går i mot forslaget om at revisor skal ha en plikt til å kontrollere at ledelsen har overholdt lov og forskrifter. Det vises til nærmere omtale av dette forslaget i pkt. 5.1.

Et mindretall i utvalget (6 medlemmer) finner det hensiktsmessig at samtlige forhold revisor har påpekt overfor foretaket må inntas i nummererte brev, ikke bare de forhold som er «vesentlige». Utvalgets mindretall støtter underutvalgets synspunkter på dette og viser til underutvalgets beskrivelse (NOU 1997:9 s. 215):

«Underutvalget er kjent med at det forekommer at deler av korrespondansen holdes utenom denne ordningen, og at grensene mellom hva som skal inngå i den formaliserte ordningen og hva som kan holdes utenfor, oppfattes som uklare. Underutvalget finner dette uheldig, og mener at det foreligger behov for en klargjøring på dette området.»

Mindretallet mener dette vil avhjelpe dagens situasjon der det er stor variasjon i hvilke forhold de ulike revisorene finner å måtte innta i nummererte brev. Mindretallet slutter seg imidlertid til den foreslåtte bestemmelsen om hvilke forhold revisor for øvrig skal ha plikt til å påpeke overfor den revisjonspliktige.

Under henvisning til praksis i en rekke revisjonsselskap, foreslår utvalgets flertall (9 medlemmer) at revisor minst en gang i året i nummererte brev skal informere om revisjonsarbeidet og resultatet av revisjonen.

Et flertall i utvalget (7 medlemmer) foreslår, basert på underutvalgets forslag om dokumentasjon av rådgivning, at revisor skal innta skriftlig korrespondanse i tilknytning til rådgivning i nummererte brev. Flertallet mener dette vil medvirke til bedre notoritet og offentlighet omkring rådgivningsvirksomhet.

Utvalgets flertall mener man bør gå lenger enn «det som er foreslått foran i utredningen» når det gjelder notoritet og offentlighet omkring rådgivningsvirksomheten. Det vises til at forhold som knytter seg til rådgivning og veiledning er av stor viktighet for skatte- og avgiftsmyndighetene. Flertallet uttaler bl.a. (NOU 1997:9 side 217 i særmerknad 7):

«Disse medlemmer stiller seg videre uforstående til uttalelsen i kapittel 8.4.5 om at slik rådgivning kan gjelde taushetsbelagte forhold. Dette må i så fall gjelde forhold som skattemyndighetene ellers ikke ville ha innsyn i fordi det ligger utenfor ligningsloven § 4-10, jf merverdiavgiftsloven § 46. Disse medlemmer mener at dette må gjelde helt marginale tilfeller, som ikke kan tillegges vekt i en generell drøfting. Dessuten vises det til at skattemyndigheten selv er underlagt taushetsplikt.»

Flertallet skisserer en alternativ løsning og uttaler (NOU 1997:9 side 217):

«En alternativ løsning kan være å holde rådgivningsoppdrag utenfor de nummererte brev og alternativt innføre en annen gruppe av nummerert, skriftlig informasjon mellom revisor og foretaket, som ligningsmyndighetene og tilsynsmyndighetene har innsyn i.»

5.2.4 Høringsinstansenes merknader

Når det gjelder kravene til nummererte brev mener *Kredittilsynet* at «lovforslagets formulering er hensiktsmessig og tilstrekkelig». *Kredittilsynet* uttaler videre at forslagene om at samtlige forhold revisor har påpekt overfor foretaket må inntas i nummererte brev, at revisor skal innta skriftlig korrespondanse i tilknytning til rådgivning i nummererte brev og at revisor en gang i året skal informere ledelsen om revisjonsarbeidet og resultatet av revisjonen, «vurderes som overflødig».

Kemnerkontoret i Oslo kommune støtter flertallets forslag om at vesentlige forhold som er påpekt overfor ledelsen skal inntas i nummererte brev og uttaler:

«Det er reist kritikk mot forslaget om at «vesentlig» fjernes fra § 5-5, første ledd bokstav b. Kemneren er av den oppfatning at det vil være av stor betydning at irregulære forhold av en viss betydning som påpekes av revisor tas opp i nummererte brev, bare slik vil skatte- og avgiftsmyndighetene få tilgang til opplysningene. En kan imidlertid ikke se at det er nødvendig at alle forhold skal tas opp i nummererte brev. Forsåvidt gjelder avgrensningen av hvilke forhold som skal tas opp i nummererte brev så kan dette avklares i forskrift. Ved å foreta denne avgrensningen i forskrift vil en slippe merarbeid som følge av enkeltoperasjoner av uvesentlig betydning.

Det sentrale for kontrollmyndighetene er å få avdekket økonomisk kriminalitet så tidlig som mulig, i en slik sammenheng bør det være tilstrekkelig at vesentlige forhold påpekes i nummererte brev.

Det vil særlig være av betydning dersom en ordning med årlig statusrapport i nummererte brev innføres, dette vil gi en god indikasjon på om det foreligger slike misligheter som gir grunnlag for forfølgning.»

NRRF støtter ikke mindretallets forslag om at samtlige forhold påpekt overfor ledelsen skal inntas i nummererte brev. *NRRF* mener at den rapporteringsplikt som eksisterer i dag fungerer godt og ikke trenger noen utvidelse. *NRRF* uttaler videre:

«*NRRF* er stort sett positive til at innholdet i nummererte brev blir regulert. Korrespondanse ved rådgivning bør ikke medtas i lovteksten. Dette vil i så fall inkludere alternative utredningsmodeller som kun skal ha interesse mellom revisor og klient. Det må ikke bli slik at alle tanker og ideer skal deles med offentligheten. Dette kan også skade taushetsplikten og forholdet mellom revisor og klient.»

Etter *NRRF*'s syn kan det ikke være noen hensikt i å rapportere i skriftlig nummerert form vedrørende forhold som ikke anses som vesentlige.

HSH gir uttrykk for at mindretallets forslag vil «kunne virke svært fordyrende på revisjonen», og uttaler bl.a.:

«*HSH* ser det som positivt at nummererte brev i større grad enn i dagens lovgivning blir formalisert. Etter vår oppfatning er nummererte brev fra revisor til foretaket et av revisors viktigste instrument til å ta opp vesentlige misligheter og feil.

HSH mener at forhold utover alvorlige misligheter og feil i regnskapet ikke bør tas opp i nummererte brev. Derfor er vi skeptiske til særmerknad nr. 5 som ønsker å stryke ordet «vesentlig» fra lovteksten § 5-5 1. ledd bokstav b. Nummererte brev bør forbeholdes alvorlige svikt eller mangler i selskapet. På den måten vil man unngå å utvanne nummererte brev fra revisor som instrument til å ta opp slike forhold med selskapets ledelse.»

Skattedirektoratet mener på den annen side at vesentlighetskravet er uheldig og uttaler i denne sammenheng:

«I bestemmelsens bokstav b er det foreslått at bare vesentlige forhold som er påpekt overfor foretaket skal inntas i nummererte brev og dette begrunnes med praksis. Etter vår oppfatning bør alle forhold som revisor finner å måtte påpeke overfor virksomheten omtales i nummererte brev. Spesielt viktig er det at revisor i nummererte brev peker på forhold som helt er utelatt i regnskapsføringen. Dette vil være til stor hjelp ved en senere skattekontroll ved at det gir innblikk i hvor pålitelig regnskapsføringen har vært og hvor grundig revisors har revidert virksomheten. Et slikt absolutt krav må kunne praktiseres slik at mindre betydelige feilføringer mv. som blir korrigert umiddelbart kan utelates fra nummererte brev. Et vesentlighetskrav mht. hva som skal tas med i nummererte brev kan også tolkes som om det bare er vesentlige forhold som ville ha medført en negative

revisjonsberetning hvis de ikke ble rettet, som skal omtales. Dette er etter vår oppfatning meget uheldig og gir ikke skatte- og avgiftsmyndighetene tilstrekkelig informasjon til at vi i vår kontroll kan bygge på revisors arbeid.» ØKOKRIM mener at samtlige forhold som er påpekt bør tas inn i nummererte brev uavhengig av om de er vesentlige. Også *Justisdepartementet* mener at samtlige irregulære forhold som påpekes av revisor bør inngå i nummererte brev, uavhengig av om de er vesentlige.

Skattedirektoratet og *Norges Interne Revisorers Forening* støtter utvalgets flertall som mener at revisor minst en gang i året i nummererte brev skal informere om revisjonsarbeidet og resultatet av revisjonen. Det samme gjør *NHD*. *Justisdepartementet* bemerker at en slik rapport vil være «en god indikasjon på om misligheter foreligger».

HSH ser på den annen side ikke behovet for å innta en slik bestemmelse i loven. Det er vist til at det i dag er etablert praksis blant mange revisorer å sende ut såkalte «management letters» til selskapets ledelse. Heller ikke *NSRF* støtter forslaget.

Skattedirektoratet og *ØKOKRIM* støtter flertallets forslag om at skriftlig korrespondanse i tilknytning til rådgivning skal inntas i nummererte brev. ØKOKRIM viser til at en rekke interessenter, slik som f.eks. skatte- og avgiftsmyndighetene ikke har tilgang til revisors arbeidspapirer og den informasjon om rådgivning som der fremgår. ØKOKRIM fremhever at revisors rådgivning er av stor interesse for disse myndighetene, f.eks. i forbindelse med bokettersyn og annet kontrollarbeid. Etter ØKOKRIMs oppfatning bør derfor rådgivningsvirksomheten inngå i det kontrollmaterialet som stilles til rådighet for kontrollmyndighetene. Dersom det skulle anses uheldig å ta inn denne typen forhold i nummererte brev, viser ØKOKRIM til at det eventuelt kunne etableres en egen gruppe korrespondanse. ØKOKRIM understreker at det er innsynsretten og ikke formen for informasjonsavgivelse som er avgjørende.

HSH ber departementet vurdere om det f.eks. kan oppstilles et vesentlighetskrav med hensyn til hvilken rådgivning som skal dokumenteres. *HSH* viser til at et krav om at all rådgivning skal inntas i nummererte brev vil være en konkurransemessig ulempe for revisor i forhold til andre yrkesgrupper. *HSH* støtter derfor ikke flertallets forslag om å innta all skriftlig korrespondanse i tilknytning til rådgivning i nummererte brev.

NSRF mener det vil føre til unødvendig formalisme og unødvendige kostnader dersom all skriftlig korrespondanse i tilknytning til rådgivning skal tas inn i nummererte brev. *NSRF* uttaler:

«Vår viktigste innvending blir imidlertid at all korrespondanse og kontakt mellom revisor og klienter er av konfidensiell natur og derfor underlagt taushetsplikt. For børsnoterte selskaper vil det også i slik kontakt og korrespondanse kunne være tatt opp en rekke forhold av kurssensitiv natur. Som eksempler nevnes planer om oppkjøp eller salg av virksomheter, omstruktureringer og utenlandsetableringer.»

NSRF mener at de alltid vil være en risiko for at personer som får tilgang til de nummererte brevene går ut med slike opplysninger. *NSRF* viser videre til at Kredittilsynet har tilgang til revisors dokumentasjon. Etter foreningens syn bør dette være tilstrekkelig for å ivareta myndighetenes behov for å etterspore revisors rådgivning.

Norges Interne Revisorers Forening støtter heller ikke dette forslaget som etter foreningens syn vil føre til «unødig formalisme og unødvendige kostnader». Foreningen uttaler bl.a.:

«At revisor skal innta all korrespondanse i forbindelse med rådgivning i nummererte brev vil virke fordyrende og kan hemme revisor i kraft av at dokumentet vil kunne være tilgjengelig for et publikum som ikke har kjennskap til saken fra før. Selskapets ledelse og styrende organ mottar fra før store mengder informasjon fra forskjellige hold som de må forholde seg til. Det er derfor viktig at den informasjonen de mottar fra revisor er vesentlig og av en slik karakter at ikke viktig informasjon blir borte blant mindre vesentlige forhold.»

Enkelte forhold som avdekkes i forbindelse med revisors rådgivningsvirksomhet kan være av en slik karakter at regnskapet blir påvirket. Hvis denne påvirkning er av en viss betydning - f.eks. med hensyn til innhold eller omfang - vil det følge av reglene for god revisjonsskikk at forholdet skal omtales i et nummerert brev. God revisjonsskikk synes derfor å inneholde regler som vil føre til at vesentlige forhold som den valgte revisor kommer over i sin virksomhet som rådgiver - vil bli omtalt i nummererte brev.

Dersom det er ønskelig å oppsummere og dokumentere den samlede aktivitet av rådgivning, kan man vurdere å inkludere i det årlige revisjonsbrev (særmerknad 6) en sammendragliste over konsulentrådgivning til orientering for styret.

Kredittilsynet har anledning til å se på revisors dokumentasjon. Etter vår oppfatning bør myndighetenes behov for å kunne etterspore rådgivning være vel ivaretatt ved bestemmelsen i lovforslagets § 5-4 første ledd. Vi kan følgelig ikke se at det ut fra dette hensyn er behov for å gå så langt som foreslått i særmerknad nr. 7.»

NHO gir uttrykk for tilsvarende synspunkter som *NSRF* og *Norges Interne Revisorers Forening*, og uttaler bl.a.:

«Dette vil etter vår oppfatning for det første føre til unødvendig formalisme. For det andre - og vår viktigste innvending - vil det i muntlig og skriftlig kontakt mellom revisor og klient kunne være omhandlet forhold av både konfidensiell og aksjekurssensitiv natur. Som eksempler kan nevnes planer om oppkjøp eller salg av virksomheter, omstruktureringer og utenlandsetableringer. Det vil kunne virke svært uheldig og vil kunne føre til utilstrekkelig kvalitetssikring av beslutninger, dersom foretakene ikke vil kunne drøfte slike forhold med revisor på fortrolig basis. Man bør kunne feste forskjellige forhold i forbindelse med slike spørsmål på papiret - f.eks. verdiberegninger - uten at dette senere må legges frem i form av nummererte brev. Det vil i så fall alltid være en mulighet for at personer som får tilgang til de nummererte brevene går ut med opplysningene, f.eks. at selskap A for et halvt år siden vurderte å kjøpe selskap B, men lot være å gjøre det fordi fremtidsutsiktene for selskap B ble vurdert som svært negative. Slike situasjoner bør unngås.»

NHO og *NSRF* går mot utvalgets forslag om å innføre en plikt for revisor til å innta vesentlige svakheter ved

ledelsens ivaretagelse av sine lovbestemte plikter i nummererte brev.

Når det gjelder den revisjonspliktiges behandling av nummererte brev uttaler NSRF:

«Ved siden av revisjonsberetningen som fremlegges for generalforsamlingen er nummererte brev revisors viktigste kommunikasjonsmiddel. I forbindelse med revisjonen av aksjelovgivningen har vi derfor foreslått at det skal inntas i lovteksten en forpliktelse for selskapet til å journalføre og oppbevare nummererte brev betryggende samt at styret skal være forpliktet til å behandle nummererte brev fra revisor. Vi har i den forbindelse foreslått at «behandlingen av et nummerert brev bør settes opp på dagsorden og det bør gjenfinnes i referatet hva resultatet av behandlingen ble».

I forarbeidene til ny aksjelovgivning vedtatt den 13. juni d.å. - Ot.prp. nr. 23 (1996-97) har Justisdepartementet på sidene 153 og 154 i lovkommentarene til § 7-9 «Oppbevaring av brev fra revisor» kommentert våre forslag. Justisdepartementet har i den forbindelse tatt til følge vårt forslag om at nummererte brev av selskapet skal journalføres og oppbevares ordnet og betryggende sammen med protokollen over de nummererte brev. Dette er også inntatt i den nye aksjelovgivningen som ble vedtatt den 13. juni d.å.

Når det gjelder vårt forslag om å lovfeste krav om styrebehandling av nummererte brev, har Justisdepartementet på side 154 i proposisjonen uttalt at man er enig med NSRF om at en forsvarlig behandling innebærer at nummererte brev er satt på dagsorden for styremøtet og at behandlingen er gjengitt i referatet. Justisdepartementet uttaler imidlertid «etter departementets syn vil det likevel være noe tilfeldig å foreta en presisering av kravet til styrebehandling av akkurat dette spørsmålet». Departementet har derfor blitt stående ved at spørsmålet ikke bør reguleres nærmere i loven, og at de endelige lovvedtaket er blitt utformet overensstemmende med dette.

Med den foreslåtte formulering i § 5-4 femte ledd om at «styret skal få seg forelagt og behandle nummererte brev fra revisor» har revisorlovutvalget lagt opp til at alle elementene i våre forslag i forbindelse med ny aksjelovgivning fremsatt overfor Justisdepartementet, jfr. foranstående beskrivelse, skal tas til følge. Vi tror dette er fornuftig og slutter oss følgelig til revisorutvalgets forslag.»

5.2.5 Departementets vurdering

Departementet slutter seg til utvalgets vurdering av at revisor i samsvar med gjeldende rett bør ha plikt til å innta nærmere spesifiserte forhold i såkalte nummererte brev. Departementet mener det bør foretas et klart skille mellom de regler som skal inneholde krav om at revisor skal påpeke visse forhold overfor revisjonsklienten og regler om hvordan slike forhold skal påpekes og dokumenteres.

Departementet foreslår en egen bestemmelse om hvilke forhold revisor skal være pliktig til å påpeke overfor foretakets ledelse, jf. lovforslaget § 5-2 fjerde ledd. En slik bestemmelse er ny i forhold til gjeldende regler. Det er idag ikke fastsatt krav til hvilke forhold revisor i sitt løpende arbeid skal påpeke overfor den revisjonspliktige. Dersom vedkommende påpeker forhold overfor den revisjonspliktige er det imidlertid fastsatt hvordan dette skal dokumenteres, i såkalte nummererte brev. Departementet anser det ikke tilfredsstillende at det etter loven er opp til revisor å vurdere hvilke forhold som bør tas opp med den revisjonspliktige.

Departementet foreslår etter dette at revisor skriftlig skal påpeke følgende forhold overfor den revisjonspliktige ledelse:

1. mangler ved plikten til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger,
2. feil og mangler ved organiseringen av og kontrollen med formuesforvaltningen,
3. misligheter og feil som kan medføre feilinformasjon i årsregnskapet,
4. forhold som kan føre til ansvar for medlem av styret, bedriftsforsamlingen, representantskapet eller daglig leder,
5. begrunnelse for manglende underskrift ved bekreftelser overfor offentlige myndigheter som gis i henhold til lov eller forskrift, og
6. begrunnelse for å si fra seg oppdrag etter § 7-1.

Når det gjelder nr. 1 til 3 vil det følge av de foreslåtte bestemmelser om revisjonens innhold og revisors plikter at revisor har en selvstendig plikt til å påse at det ikke foreligger mangler mv. som nevnt. Når det gjelder nr. 4 vil revisor etter forslaget ikke ha noen selvstendig undersøkelsesplikt. Dersom revisor i forbindelse med sitt oppdrag ser forhold som nevnt, vil vedkommende imidlertid ha en plikt til å påpeke dette overfor den revisjonspliktiges ledelse.

Departementet foreslår at de nevnte forhold skal påpekes skriftlig overfor den revisjonspliktige, jf. lovforslaget § 5-4. Departementet foreslår videre at brev med slike påpekninger skal nummereres fortløpende i samsvar med gjeldende bestemmelser. Departementet anser det lite heldig at det synes å ha utviklet seg en praksis der enkelte forhold påpekes i form av nummererte brev, mens andre forhold påpekes på annen måte. Departementet anser det dessuten vanskelig å legge avgjørende vekt på de høringsinstanser som mener nummererte brev bør forbeholdes «vesentlige forhold» for å unngå å «utvanne» betydningen av nummererte brev. Den revisjonspliktige vil måtte forholde seg til påpekninger fra revisor uavhengig av på hvilken måte disse fremkommer.

Departementet slutter seg også til forslaget fra utvalgets flertall om at all korrespondanse i tilknytning til rådgivning skal nummereres fortløpende. Departementet legger vekt på at de forhold som dokumenteres i såkalte nummererte brev øker notoriteten ved revisors arbeid og kan bidra til å styrke revisors tillit utad.

Når det gjelder NSRFs uttalelse om at en slik bestemmelse kan medføre at taushetsbelagt og eventuelt kurssensitiv

informasjon kommer på avveie, vil departementet vise til at de myndigheter som har tilgang til slik informasjon også er underlagt taushetsplikt.

Departementet foreslår som nevnt at revisor skal påpeke visse forhold skriftlig overfor den revisjonspliktiges ledelse. For selskaper som har styre, legges det til grunn at styret normalt vil være rette vedkommende for slike brev, jf. uttalelsen fra NSRF.

Etter forslaget til ny regnskapslov § 2-7 skal den regnskapspliktige oppbevare regnskapsmateriale, herunder nummererte brev i 10 år etter regnskapsårets slutt. Materialet skal oppbevares ordnet og være betryggende sikret mot tyveri, og kunne fremlegges for offentlig kontrollmyndighet i hele oppbevaringstiden i en form som muliggjør etterkontroll. Bestemmelsen vil omfatte alle regnskapspliktige. Departementet antar på denne bakgrunn at bestemmelsene i de nye aksjelovene § 7-9 siste punktum om selskapets oppbevaring av nummererte brev er overflødige og foreslår å oppheve disse bestemmelsene.

Bla i dokumentet: < 5.1 Revisjonens omfang... | 5.3 Særskilte revisorbekreftelser... > | Dokumentets forside

N. Pulte